

Nr 7.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 13 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 166, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor; samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 265) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

dels besluta, att statsverket skall för tiden 1 januari 1954—31 december 1959, under förutsättningar och på villkor som i propositionen föreslagits, lämna Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa särskilda bidrag med ett sammanlagt belopp av högst 2 000 000 kronor;

dels ock för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln till *Bidrag till erkända arbetslöshetskassor* anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor.

I anledning av propositionen ha inom riksdagen väckts fem motioner, nämligen

inom *första* kammaren

nr 439 av herr *Svärd m. fl.* och

nr 440 av herr *Norling m. fl.* samt

inom *andra* kammaren

nr 556 av herr *Nilsson* i Svalöv,

nr 557 av herr *Senander* och fru *Nilsson* och

nr 558 av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Lindberg*.

Före propositionens avlämnande har vid innevarande års riksdag inom första kammaren väckts motion, nr 44, av herr *Norling m. fl.* angående försörjningen av oförvållat arbetslösa.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande under särskilda rubriker i samband med redogörelsen för de delar av Kungl. Maj:ts förslag, som motionärernas yrkanden i varje särskilt fall avse.

Propositionen har, såvitt angår förordningsförslagen, hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Propositionen har i övrigt hänvi-

sats till statsutskottet. De ovan nämnda motionerna ha hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Efter överenskommelse med statsutskottet har propositionen och motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen redovisas ett av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen framlagt förslag till vissa förbättringar av ersättningarna inom den statsunderstödda frivilliga arbetslöshetsförsäkringen. Det konstateras, att de nuvarande ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen i allmänt förekommande inkomstlägen lämnar den arbetslöse kassamedlemmen en alltför låg kompensation för den genom arbetslösheten mistade inkomsten. Vid jämförelse med behovsprövade hjälpformer såsom fattigvården och kontantunderstöden framstår försäkringsersättningarna såsom otillräckliga. För att möjliggöra en med hänsyn till löneutvecklingen skäligen förbättring av ersättningarna föreslås, att maximibeloppet för daghjälp höjes från 8 kronor till 20 kronor. Familjetilläggen föreslås bibehållna i samma utsträckning som f. n. Make- och husföreståndarinnetillägget föreslås höjt från 1: 25 till 2 kronor samt barn tillägget från en krona till 1: 50 kronor per dag.

I fråga om överförsäkringsreglerna föreslås en provisorisk ändring.

Beträffande finansieringen av de föreslagna förbättringarna föreslås, att statens insats ökas främst genom en förbättring av grundstatsbidraget, vilket f. n. utgör 75 öre per dag för vilken daghjälp utgår. Grundstatsbidraget skall enligt förslaget utgå för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, dels med ett grundbelopp av 2: 25 kronor vid en daghjälp av 5: 50 kronor, dels med ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona varmed daghjälp överstiger 5: 50 kronor. Det sammanlagda grundstatsbidraget kan uppgå till högst 5 kronor för varje understödsdag, vilket belopp nås vid en daghjälp av 16: 50 kronor. Om daghjälp fastställs till lägre belopp än 5: 50 kronor föreslås grundstatsbidraget utgå med 40 % av det fastställda daghjälpbeloppet. Arbetslöshetskassa skall enligt förslaget inte komma i åtnjutande av det höjda grundstatsbidraget förrän kassan utger daghjälp med belopp, som oavsett grundstatsbidraget med minst en krona överstiger daghjälp den 31 december 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock få befogenhet att eftergiva detta krav.

Det till de erkända arbetslöshetskassorna utgående medlemsbidraget föreslås höjt från 2—4 till 3—5 kronor per årsmedlem.

De nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1953.

Vid bifall till förslagen beräknas statsbidragskostnaderna för helt budgetår vid 2,6 understödda dagar per årsmedlem — 1950 års siffra — stiga från ca 14,7 milj. kronor enligt nuvarande bestämmelser till 27—28 milj. kronor med de föreslagna bestämmelserna och under förutsättning att den genomsnittliga daghjälp, som 1952 utgjorde ca 7:25 kronor, stiger till ca 12 kronor. För budgetåret 1953/54 föreslås ett statsbidragsanslag av 20 milj. kronor.

För att möjliggöra införandet av varannanmånadsrapportering inom arbetslöshetsförsäkringen föreslås vidare i propositionen viss ändring i förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Härjämte föreslås en förlängning under ytterligare 6 år av den fondgaranti, som lämnats Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa och som utlöper den 31 december 1953.

Förbättring av försäkringsersättningarna.

Utredningsförslaget.

Daghjälpen.

Utredningen har lämnat uppgifter belysande utvecklingen av försäkringsersättningarna och dessas förhållande till arbetslönerna, kontantunderstöden och fattigvårdsunderstöden. Utredningen anför i anslutning härtill att de ersättningar, som f. n. lämnas av de erkända arbetslöshetskassorna, är otillfredsställande även i de fall, då de utgår med de högsta medgivna beloppen. Försäkringsersättningarna lämnar i allmänt förekommande inkomstlägen den arbetslöse kassamedlemmen en mycket låg kompensation för den mistade inkomsten. Ersättningarna har inte höjts i takt med lönerna. Vid jämförelse med behovsprövade hjälpformer såsom fattigvården och kontantunderstöden samt med normalbeloppen för existensminimum enligt de av centrala uppborgsnämnden angivna normerna framstår försäkringsersättningarna såsom otillräckliga.

De förhållanden, som sålunda råder beträffande försäkringsersättningarna, synes utredningen vara så allvarliga, att snara åtgärder är påkallade. Den viktigaste frågan inom arbetslöshetsförsäkringen är i nuvarande läge att skapa förutsättningar för en avsevärd förbättring av ersättningarna. Enligt utredningens mening är behovet av förbättrade ersättningar så trängande, att utredningen ansett sig böra lägga fram förslag härom utan att avvakta slutförandet av utredningens uppdrag i dess helhet. Utredningen fortsätter:

Försäkringens effektivitet påverkas visserligen icke blott av försäkringsersättningarnas belopp utan också av karenstidens och understöd tidens längd m. m., spörsmål, vilka inte behandlas av utredningen i detta sammanhang. Framför allt skulle en allmän förkortning av den till minst sex dagar uppgående karenstiden innebära en så väsentlig och kostnadskrävande ändring, att frågan om försäkringsersättningarnas storlek skulle påverkas avsevärt därav. Utredningen överväger emellertid inte att föreslå någon

allmän förkortning av karenstiden. Endast möjligheten och lämpligheten av en kortare karenstid än sex dagar vid upprepade arbetslöshetsfall under samma år undersökes av utredningen. (En reform av antytt slag är bl. a. beroende av en omläggning av understödsåret.) Ej heller i övrigt överväger utredningen beträffande försäkringsersättningarna förslag, som kan beräknas ha större betydelse för fastställandet av ersättningsarnas storlek.

När utredningen i fortsättningen behandlar frågan vilka daghjälpbelopp, som är önskvärda, d. v. s. vilken grad av kompensation för inkomstbortfallet man bör syfta till för ensamstående försäkrade, utgår utredningen från att familjetillägg och därmed en viss differentiering efter försörjningsbördan åtminstone tills vidare bör finnas inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen.

Utredningen anser sig som allmän målsättning för arbetslöshetsförsäkringen kunna uppställa som önskemål en kompensationsgrad, vilken för ensamstående inte understiger 50 % av nettoinkomsten, varvid hänsyn inte tagits till karenstiden. Tages hänsyn till denna blir kompensationen lägre särskilt vid kortare arbetslöshetsperioder. Angivna kompensationsgrad bör i princip kunna lämnas intill samma maximiinkomst, som ifrågasatts inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring.

Daghjälpens maximering. Utredningen har anfört, att det ursprungliga daghjälpmaximum, 6 kronor, vid omräkning efter socialstyrelsens levnadskostnadsindex (sept. 1952) och allmänna konsumtionsprisindex (sept. 1952) samt index beträffande lönenivåns förändringar för samtliga arbetare inom industri och hantverk, transportväsen, allmän tjänst m. m. (aug. 1952) skulle uppgå till följande belopp med 1935 som basår.

Index	Daghjälpmaximum i kronor
Levnadskostnadsindex:	
a) utan skatter	12: 78
b) med skatter	13: 80
Konsumtionsprisindex	13: 49
Löneindex	19: 80

Det av socialvårdskommittén för den obligatoriska försäkringen föreslagna daghjälpmaximum, 11 kronor, skulle omräknat efter nämnda index för löner uppgå till 16: 80 kronor vid slutet av år 1952. Härvid har förutsatts, att maximum 11 kronor motsvarade 1948 års löneläge.

Utredningen anser, att försäkringsersättningarna främst bör anpassas efter arbetsförtjänsten och dess utveckling. Vid bedömandet av maximidaghjälpen bör därför större hänsyn tagas till löneutvecklingen än till utvecklingen av levnadskostnaderna.

Såsom förut nämnts, bör enligt utredningens mening utformningen av en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring tillmätas betydelse vid behandlingen av motsvarande problem inom arbetslöshetsförsäkringen. Om socialförsäkringsutredningens förslag genomföres, blir högsta sjukpenningbeloppet 20 kronor vid en årsinkomst av 14 000 kronor och däröver. Sjukpenning-

en beräknas för sju dagar per vecka. Då daghjälpens beräknas endast för sex dagar per vecka, skulle nämnda belopp motsvaras av ett något högre inom arbetslöshetsförsäkringen, nämligen något över 23 kronor. Å andra sidan föreslås inte något maketillägg inom en samordnad sjuk- och yrkesskade-försäkring.

Nu angivna förhållanden pekar, anför utredningen, på ett maximum av omkring 20 kronor för daghjälpens. Detta belopp utgör ca 60 % av nettoinkomsten vid en dagsinkomst av 45 kronor och en årsinkomst av 12 600 — 13 500 kronor (280 — 300 arbetsdagar) om man räknar med ett skatteavdrag för ogift av ca 26 %, vilket torde vara vanligt vid detta inkomstläge. Visserligen torde man inte böra räkna med att daghjälpens belopp av nämnda storlek omedelbart kommer att fastställas. En marginal för höjningar är emellertid önskvärd. Utredningen föreslår, att maximibeloppet för daghjälpens tills vidare fastställs till 20 kronor.

Daghjälpens minimibelopp. I arbetslöshetskasseförordningen finns ett minimibelopp om 2 kronor för daghjälpens fastställt. Daghjälpens må dock under i förordningen närmare angivna förutsättningar utgå med lägre belopp. Om ett minimibelopp för daghjälpens skulle bibehållas, måste med tanke på deltidsarbetande, lärlingar och andra med relativt låg lön även i fortsättningen undantagsföreskrifter meddelas från en dylik minimibestämmelse i samma utsträckning som f. n. Med hänsyn till att en minimigräns under sådana förhållanden skulle sakna större praktisk betydelse föreslår utredningen, att bestämmelserna om minimibelopp för daghjälpens helt slopas.

Familjetilläggen.

De nuvarande familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkringen utgår per dag med 1: 25 kronor för make eller husföreståndarinna och en krona för varje barn. Utredningen erinrar, att socialvårdskommittén i sitt förslag till obligatorisk arbetslöshetsförsäkring föreslog make- och husföreståndarinnetillägg om 2 kronor samt barntillägg om 60 öre per dag. Utredningen uppger, att vid remissbehandlingen av socialvårdskommitténs förslag från flera håll anfördes att det föreslagna beloppet för barntillägget var alltför lågt.

Utredningen har vidare anförts, att en direkt omräkning efter förändringarna i socialstyrelsens levnadskostnadsindex och allmänna konsumtionsprisindex samt löneindex av de nu gällande beloppen för make- och husföreståndarinnetillägg samt barntillägg med år 1944 (det år beloppen senast fastställdes) som har ger följande resultat:

Index	Barntillägget omräknat kronor	Maketillägget omräknat kronor
Levnadskostnadsindex (sept. 1952):		
a) utan skatter	1: 41	1: 76
b) med skatter	1: 49	1: 87
Konsumtionsprisindex (sept. 1952)	1: 42	1: 78
Löneindex	2: 15	2: 69

De av socialvårdskommittén föreslagna beloppen 2 kronor för maketilllägg och 60 öre för barn tilllägg kan omräknade efter levnadskostnadsindex utan skatter beräknas motsvara ca 2: 60 kronor resp. 80 öre.

Enligt utredningens mening bör familjetilläggens belopp sättas relativt högt. Härför talar önskemålet att säkerställa en tillfredsställande nivå för ersättningarna till familjeförsörjarna även i kassor, där daghjälp av en eller annan anledning blir låg. Med hänsyn härtill samt till levnadskostnads- och löneutvecklingen föreslår utredningen, att make- och husföreståndar-innetilläggen fastställas till 2 kronor samt barn tillägget till 1: 50 kronor.

Överförsäkringsreglerna.

Utredningen anför att det inkomstbortfall, som den försäkrade träffas av vid arbetslöshet, är begränsat till nettoinkomsten, d. v. s. bruttoinkomsten minskad med den på denna fallande skatten.

Genom källskattesystemets införande har man enligt utredningens mening erhållit helt andra möjligheter än tidigare att bestämma nettoinkomsten. Jämföres de nu gällande överförsäkringsgränserna med källskatteavdragen finner man att den nuvarande gränsen 90 % av bruttoinkomsten, vilken gräns gäller för familjeförsörjare med 3 eller flera barn, är alltför hög med hänsyn till skatteavdraget. Risken för överförsäkring är i detta fall uppenbar. Endast i fråga om mycket låga inkomster understiger skatteavdraget 10 % av inkomsten. Även vid en överförsäkringsgräns bestämd till 80 % av arbetsinkomsten, vilken gräns gäller för familjeförsörjare med högst 2 barn, kan i vissa inkomstlägen föreligga risk för överförsäkring. En gräns vid 60 %, vilken gäller för ensamstående, ger en helt tillfredsställande marginal i förhållande till bruttoinkomsten.

Man finner emellertid också, anför utredningen, att överförsäkringsgränser i procent av bruttoinkomsten överlag är förknippade med olägenheter på grund av skatteuttagets progressivitet. En procentgräns, som är betryggande i högre inkomstlägen, blir onödigt sträng i lägre inkomstlägen. Utredningen har därför ansett det angeläget att undersöka, huruvida det inte är möjligt att bestämma överförsäkringsgränsen i viss procent av nettoinkomsten och på detta sätt kunna få fram enkla men samtidigt mera rättvisa regler än de nuvarande. Ett förslag om övergång till ett system med överförsäkringsgräns, bestämd till viss procent av nettoinkomsten, måste emellertid grundas på omfattande undersökningar beträffande beräkningen av dagsförtjänsten, skatteförhållanden m. m. Utredningen har inte hunnit slutföra dessa undersökningar och är därför inte nu beredd att taga slutlig ställning till frågan om överförsäkringsreglernas utformning.

Utredningen föreslår en provisorisk lösning innebärande att 90-procentgränsen avskaffas, medan överförsäkringsgränserna i övrigt tills vidare får bestå i nuvarande utformning. Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen skulle alltså för familjeförsörjare få uppgå till högst 80 % och för annan till högst 60 % av arbetsförtjänsten. Någon olägenhet av att 80-procentgränsen i vissa inkomstlägen inte innebär någon marginal i förhållande till

nettoinkomsten anser utredningen inte vara att befara. Daghjälpsbelopp, som aktualiserar överförsäkring av denna anledning, torde knappast komma att utgå under den närmaste tiden.

Finansieringssystemet.

Vid sin behandling av riktlinjerna för arbetslöshetsförsäkringens finansiering har utredningen till en början anfört följande i fråga om *arbetsgivarbidrag* till försäkringen.

Kostnaderna för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen har i vårt land hittills delats mellan staten och de försäkrade. I olika sammanhang har ifrågasatts, att också arbetsgivarna skall lämna direkta bidrag till försäkringen. I propositionen 1934: 38 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. föreslogs sålunda, att arbetsgivare med ett större antal anställda skulle erlägga en särskild avgift, vilken skulle användas till täckande av kostnaderna för den offentliga arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassornas förvaltningskostnader samt eventuellt andra åtgärder för försäkringens utveckling. Förslaget i denna del avvisades av riksdagen. Arbetsgivaravgifter föreslogs vidare av socialvårdskommittén i dess förslag om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Utredningen har för sin del utgått ifrån att kostnaderna för försäkringen alltjämt skall fördelas mellan staten och de försäkrade men vill beträffande arbetsgivarbidrag anföra följande. I och för sig synes den omständigheten att arbetslöshetsförsäkringen är frivillig — särskilt med den omfattning försäkringen numera fått — inte vara något avgörande hinder mot att arbetsgivarbidrag till försäkringen uttages. Eventuella sådana bidrag bör emellertid gå till statskassan och inte lämnas direkt till arbetslöshetskassorna. Frågan blir alltså om statens bidrag till försäkringen bör tas ut genom den vanliga beskattningen eller om denna bör kompletteras med en specialskatt å arbetsgivarna för arbetslöshetsförsäkringens skull. Denna fråga synes böra prövas i samband med ett mera allmänt övervägande av olika vägar för socialpolitikens finansiering. Utredningen vill erinra om att chefen för finansdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 maj 1952 tillkallat särskilda utredningsmän med uppdrag att verkställa en utredning angående den indirekta beskattningen m. m. Frågan om uttagande av arbetsgivaravgifter i nu ifrågavarande fall synes ha ett nära samband med nämnda utredningsuppdrag.

Vad angår skälen för *statens medverkan* vid bestridande av försäkringskostnaderna har utredningen framhållit, att det väsentliga skälet för denna medverkan är att oförvårdad arbetslöshet för därav drabbade grupper och individer är en olycka av den naturen att kostnaderna för hjälpåtgärder åtminstone delvis bör fördelas över hela samhället. Detta gäller såväl den arbetslöshet som torde vara ofrånkomlig även vid i stort sett full sysselsättning som den krisbetonade arbetslösheten. I övrigt har utredningen bl. a. åberopat, att försäkringslinjen såsom tidigare framhållits är den principiellt riktigaste formen för kontantunderstöd vid arbetslöshet, att statsbidrag är en förutsättning för att staten skall få den kontroll över försäkringen, som från samhällets synpunkt är önskvärd, att statsbidraget till en viss grad kan verka utjämnande mellan olika kassor och därigenom möjliggöra även för sämre ställda grupper att bli delaktiga av försäkringen o. s. v.

Statsbidraget.

För att de försäkrade skall stimuleras till ökade insatser bör *grundstatsbidraget* enligt utredningens mening vara beroende av daghjälpens storlek. Utredningen har funnit det rimligt, att grundstatsbidraget höjes så att det utgör grovt räknat $\frac{1}{3}$ av daghjälpens belopp. Bidraget bör emellertid, för att kassor med sämre möjligheter att utgiva en tillfredsställande daghjälp skall erhålla något bättre stöd, utgå med något högre andel av daghjälpen vid låg och något lägre andel vid högre daghjälp. Bidraget bör maximeras på sådant sätt att det inte stiger, när daghjälpens belopp närmar sig det fastställda högsta beloppet. Från dessa utgångspunkter har utredningen utformat följande förslag. Det är sannolikt, att den lägsta i praktiken förekommande daghjälpen kommer att uppgå till 5 à 6 kronor. Utredningen har räknat med 5:50 kronor och föreslår vid denna daghjälp ett grundstatsbidrag av 2:25 kronor, utgörande 40,9 % av daghjälpen. För varje hel krona, varmed daghjälpen överstiger 5:50 kronor bör bidraget höjas med 25 öre utöver grundbeloppet 2:25 kronor. Det sammanlagda grundstatsbidraget må dock högst uppgå till 5 kronor, vilket inträffar vid en daghjälp å 16:50 kronor (inkl. grundstatsbidraget). Bidraget kommer då att utgöra 30,3 % av daghjälpen.

Daghjälpen förutsättes understiga 5:50 kronor endast i det fall särskilda omständigheter, deltidarbete etc. föreligger. Om daghjälpbeloppet understiger 5:50 kronor, föreslås grundstatsbidraget utgå med 40 % av daghjälpbeloppet.

De nya statsbidragsbestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1953. För att de försäkrade själva verkligen skall göra sin insats för ökning av daghjälpen och för att denna ökning inte skall begränsas endast till grundstatsbidraget, anser utredningen skäligt, att höjt grundstatsbidrag över huvud taget inte får utgå, om inte de försäkrade påtar sig en avgiftsökning, som svarar mot en höjning av daghjälpen med minst en krona, räknat med utgångspunkt från daghjälpen den 31 december 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock erhålla befogenhet att medgiva undantag härifrån, då tillsynsmyndigheten med hänsyn till löneläget för kassans medlemmar eller till kassans ekonomiska ställning finner så erforderligt.

I fråga om *daghjälpbidraget* erinrar utredningen, att socialvårdskommittén i sitt betänkande om obligatorisk arbetslöshetsförsäkring beträffande alternativ II uttalade följande (s. 410):

De nuvarande bestämmelserna rörande statens bidrag till daghjälpkostnaderna ha ännu icke prövats under någon allmän krissituation av större omfattning. Inom några kassor ha dock inträffat temporära stegringar i arbetslöshetens omfattning, som under någon tid kraftigt ökat understödsrörelsen. Enligt gjorda erfarenheter ha statsbidragsbestämmelserna härvid befunnits fungera på avsett vis. Kassornas ekonomiska ställning har icke påverkats i nämnvärd mån av de stegrade utbetalningarna, enär dessa i betydande utsträckning täckts genom bidrag från staten. De hittills föreliggande erfarenheterna kunna visserligen icke sägas utgöra bevis för att bidragsgrunderna i alla avseenden fått rationellast möjliga avvägning. Det saknas emellertid anledning att antaga annat än att de i varje fall i stort sett fylla avsedd funktion.

Det anförda ger vid handen, att statsbidragets progression med all sannolikhet är väl avvägd. Kommittén har övervägt, huruvida man icke utan att ändra själva stegringsgraden dock borde sänka bidraget. Kassorna komma ju enligt kommitténs ovan återgivna förslag i åtnjutande av ett bidrag om fyra kronor för varje utgivet daghjälpbelopp. En minskning av bidraget skulle kunna ske genom att man låter statsbidraget börja utgå, först sedan understödsrörelsen nått en större omfattning än vad för närvarande är fallet. Kommittén har emellertid ansett det angeläget att undvika åtgärder, som kunna vara ägnade att motverka bildandet av kassor inom den obligatoriska försäkringen. Med hänsyn härtill har kommittén stannat för att icke föreslå någon ändring i de nuvarande statsbidragsgrunderna i här nämnt hänseende.

Utredningen anser sig för sin del kunna ansluta sig till de av socialvårds-kommittén anförda synpunkterna och föreslår därför ingen ändring av bestämmelserna om daghjälpbidrag.

I fråga om *familjetilläggsbidraget*, som utgår med 75 % av utbetalade familjetillägg, föreslår utredningen inte någon ändring.

Beträffande *förvaltningsbidraget* föreslår utredningen en viss höjning.

Enligt gällande bestämmelser utgår förvaltningsbidraget dels i form av medlemsbidrag dels i form av arvodesbidrag. Medlemsbidraget utgår, som tidigare nämnts, i fråga om kassor, som uppbär veckoavgifter, med fyra kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som inte överstiger 3 000, med tre kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 3 000 men inte 25 000 och med två kronor per årsmedlem för det antal årsmedlemmar, som överstiger 25 000. Till kassa, som uppbär månadsavgifter, utgår statsbidraget med två tredjedelar av nyss nämnda belopp. Kungl. Maj:t kan dock på särskild framställning medgiva undantag härifrån. Arvodesbidraget utgår med belopp motsvarande vad under året utgivits i arvode till styrelseledamot, som utsetts av tillsynsmyndigheten. Detta bidrag, som för år 1951 uppgick till 5 495 kronor, saknar enligt utredningens mening större betydelse, varför endast frågan om medlemsbidraget upptagits till behandling av utredningen.

Kassor med månadsavgifter har i genomsnitt haft något lägre förvaltningskostnader än kassor med veckoavgifter. Skillnaden är emellertid genomsnittligt liten samtidigt som variationerna kassorna emellan är betydande, varför någon egentlig grundval för en differentiering av förvaltningsbidraget mellan kassor med månadsavgifter och kassor med veckoavgifter inte kan sägas föreligga. Samtliga månads-kassor har numera av Kungl. Maj:t medgivits erhålla det högre statsbidraget. Utredningen föreslår, att differentieringen slopas och att kassorna erhåller samma förvaltningsbidrag oberoende av om de upptar månads- eller veckoavgifter.

I fråga om medlemsbidragets storlek anför utredningen, att beloppen enligt omräkning efter socialstyrelsens levnadskostnadsindex med och utan

skatter med 1938 som bas skulle minst fördubblas och alltså uppgå till 8, 6 resp. 4 kronor per årsmedlem. Med hänsyn till att förvaltningskostnaderna emellertid inte följt pris- och löneutvecklingen helt, föreslår utredningen, att medlemsbidraget höjs till 5, 4 och 3 kronor per årsmedlem, vilket innebär en ökning med i genomsnitt ca 30 %.

Kostnadsberäkningar.

Utredningen har framhållit, att kostnaderna vid bifall till utredningens förslag inte kan beräknas exakt. Kostnaderna är nämligen beroende av ett flertal faktorer, varav några kan bli föremål för endast mycket osäkra antaganden.

För att belysa de föreslagna förbättringarnas inverkan på kostnaderna för de försäkrade och staten i jämförelse med ett gånget år, redovisar utredningen först de faktiska kostnaderna 1950 och de beräknade kostnaderna för samma år efter de föreslagna förbättringarna. Nämda år var antalet årsmedlemmar 1 072 000, antalet understödda dagar per årsmedlem 2,6 och den genomsnittligt utbetalade daghjälpens 6:55 kronor.

Jämförelsen framgår av följande uppställning.

	Nuvarande bestämmelser kronor	Föreslagna bestämmelser kronor
Kassornas kostnader:		
Understöd	22 578 000	39 976 000
Förvaltning	5 402 000	5 402 000
	<u>Totalt</u> 27 980 000	<u>45 378 000</u>
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	2 101 000	10 453 000
Daghjälpsbidrag	4 644 000	6 393 000
Familjetilläggsbidrag	3 156 000	4 895 000
Förvaltningsbidrag	2 818 000	3 890 000
	<u>Totalt</u> 12 719 000	<u>25 631 000</u>
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	45,5	56,5

Ökningen av daghjelpsbidraget, föranledd av den del av det genomsnittliga daghjelpsbeloppet, som överstiger det nuvarande maximibeloppet 7:25 kronor exkl. grundstatsbidrag, uppgår till ca 775 000 kronor. Om hänsyn togs endast till denna ökning av daghjelpsbidraget, skulle merkostnaderna för statsverket ha uppgått till ca 11,9 milj. kronor under 1950 mot ca 12,9 milj. kronor enligt sammanställningen.

Vidare har utredningen gjort motsvarande uppskattningar av kostnaderna vid 2,0 och 4,0 understödda dagar per årsmedlem och 1 200 000 årsmedlemmar. Dessa uppskattningar framgår av följande uppställningar.

2,0 understödda dagar per årsmedlem.

	Nuvarande bestämmelser (daghjälp 7: 25 kr.)	Föreslagna bestämmelser (daghjälp 12 kr.)
Kassornas kostnader:		
Understöd	20 760 000	33 960 000
Förvaltning	7 800 000	7 800 000
Totalt	28 560 000	41 760 000
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	1 800 000	9 000 000
Daghjälpsbidrag	3 432 000	4 356 000
Familjetilläggsbidrag	2 520 000	3 870 000
Förvaltningsbidrag	3 156 000	4 356 000
Totalt	10 908 000	21 582 000
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	38,2	51,7

4,0 understödda dagar per årsmedlem.

	Nuvarande bestämmelser (daghjälp 7: 25 kr.)	Föreslagna bestämmelser (daghjälp 12 kr.)
Kassornas kostnader:		
Understöd	41 520 000	68 400 000
Förvaltning	7 800 000	7 800 000
Totalt	49 320 000	76 200 000
Statsbidrag:		
Grundstatsbidrag	3 600 000	18 000 000
Daghjälpsbidrag	13 104 000	16 632 000
Familjetilläggsbidrag	5 040 000	8 100 000
Förvaltningsbidrag	3 156 000	4 356 000
Totalt	24 900 000	47 088 000
Statsbidraget i % av totalkostnaderna	50,5	61,8

Utredningen har vidare bl a. redovisat följande beräkningar av totalkostnaderna och statsbidraget under de närmaste budgetåren.

Budgetår	Antal års- medlemmar	Antal understödda dagar per årsmedlem	Totalkostn. för försäkr. milj. kr.	Statsbidrag	
				milj. kr.	i % av totalkostn.
1953/54 ..	1 200 000	2,6	42,1	20,0	47,5
1954/55 ..	1 200 000	2,6	50,4	27,3	54,2
		3,0	57,3	32,6	56,9
		3,4	63,9	37,6	58,8

Förslagsanslaget till bidrag till erkända arbetslöshetskassor är för budgetåret 1952/53 uppfört med 14,0 milj. kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen har beräknat medelsbehovet under anslaget till 14,7 milj. kronor under budgetåret 1953/54. Härvid har styrelsen räknat med 1 200 000 medlemmar i kassorna samt 2,6 understödda dagar per årsmedlem. Såsom framgår av sistnämnda sammanställning uppskattar utredningen det sammanlagda stats-

bidraget under angivna förutsättningar vid genomförande av utredningens förslag till 27,3 milj. kronor för helt budgetår. Kostnadsökningen skulle alltså bli (27,3—14,7) 12,6 milj. kronor. Då statsbidrag, bortsett från vissa förskott, utbetalas kalenderårsvis i efterskott kommer emellertid endast en del av kostnadsökningen att framträda under nästa budgetår om förslagen genomföres fr. o. m. den 1 juli 1953. Utredningen beräknar medelsbehovet under anslaget till 20 milj. kronor under angivna förutsättning.

Yttranden.

Över förslaget har utlåtande avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, statskontoret, 1952 års kommitté för indirekta skatter, Landsorganisationen i Sverige, Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation (Samorganisationen).

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, *statsrådet Sträng*, har i propositionen anfört bland annat följande.

»Såsom utredningen framhållit måste huvudlinjen i vår arbetslöshetsbekämpande politik, arbetslinjen, kompletteras med ett system för kontanta bidrag till arbetslösa i den mån de inte omedelbart kan beredas sysselsättning. Arbetslöshetsförsäkringen är utan tvivel såväl ur samhällets som den enskildes synpunkt den bästa formen för sådan hjälp. Mot vad utredningen anfört rörande försäkringens betydelse ur olika synpunkter har jag intet att erinra. Jag vill understryka utredningens uttalande om behovet av en arbetslöshetsförsäkring även vid relativt god sysselsättning. Bl. a. kan de omställningar, vilka är nödvändiga även i ett samhälle med praktiskt taget full sysselsättning, förutses leda till viss arbetslöshet. Det är en angelägenhet av stor vikt att rimlig hjälp beredes personer som på detta sätt för en tid ställes utan arbete.

Utredningen har framhållit, att den angelägnaste och mest brådskande frågan beträffande arbetslöshetsförsäkringen f. n. är att snabbt skapa förutsättningar för en avsevärd förbättring av ersättningarna. Jag delar denna mening. Det av utredningen redovisade materialet visar, att de ersättningar, som f. n. lämnas av de erkända arbetslöshetskassorna, är otillfredsställande även i de fall då de utgår med de högsta medgivna beloppen. I allmänt förekommande lönelägen lämnar de nuvarande försäkringsersättningarna en arbetslös kassamedlem en mycket låg kompensation för den på grund av arbetslösheten mistade inkomsten. En jämförelse med de normer som vanligen tillämpas inom behovsprövade hjälpformer såsom fattigvård och kontantunderstöd visar även den att de nuvarande ersättningarna från försäkringen är otillräckliga. Behovet av snabba förbättringar av ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen har allmänt understrukits i yttrandena.

Statskontoret har föreslagit, att endast provisoriska förbättringar skall vidtagas i avbidan på att utredningsarbetet rörande arbetslöshetsförsäkring-

en slutföres. Försäkringsinspektionen synes ha samma uppfattning. Enligt min mening är förhållandena sådana att betydande insatser erfordras redan fr. o. m. nästa budgetår för att arbetslöshetsförsäkringen skall kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter i nu rådande läge på arbetsmarknaden. Det synes ofrånkomligt, att åtminstone för den närmaste framtiden definitiv ställning toges till vissa principfrågor beträffande försäkringsersättningarna och försäkringens finansiering. Detta torde också vara nödvändigt för att arbetslöshetskassorna skall erhålla en tillräckligt hållbar grund för att kunna i praktiken genomföra den åsyftade förbättringen av ersättningarna. Däremot bör frågor av mera utpräglat teknisk natur kunna hållas öppna i avbidan på utredningsarbetets fullföljande.

Utredningen har såsom en allmän målsättning för arbetslöshetsförsäkringen angivit, att den genom försäkringen lämnade compensationen för inkomstbortfallet vid arbetslöshet bortsett från karenstiden inte bör understiga 50 % av nettoinkomsten (bruttoinkomsten med avdrag för skatt). Angivna kompensationsgrad bör enligt utredningen i princip lämnas intill samma maximiinkomst — ca 15 000 kronor per år — som ifrågasatts inom en samordnad sjuk- och yrkesskadeförsäkring. Utredningen har anfört, att daghjälpens för huvudparten av de försäkrade med hänsyn till dessas löneläge bör uppgå till minst 12 kronor. I samband härmed har utredningen berört förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och en obligatorisk sjuk- och yrkesskadeförsäkring i enlighet med socialförsäkringsutredningens förslag. Utredningen har framhållit, att någon överensstämmelse i detalj inte är möjlig. Bl. a. är karenstiden sex dagar inom arbetslöshetsförsäkringen men endast tre dagar inom den föreslagna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen. En viss samordning finner utredningen emellertid önskvärd.

Vad utredningen sålunda anfört synes inte ge anledning till erinran. I fråga om förhållandet till sjukförsäkringen vill jag nämna, att förut denna dag till lagrådet remitterats ett lagförslag, vilket beträffande ersättningsbeloppen nära ansluter sig till socialförsäkringsutredningens förslag. En allmän överensstämmelse mellan ifrågasvarande socialförsäkringsgrenar i fråga om ersättningsarnas storlek är otvivelaktigt önskvärd även om betydande skillnader i vissa hänseenden inte torde kunna undvikas med hänsyn till de fundamentala olikheterna med avseende på försäkringsgrenarnas förutsättningar och uppbyggnad. Den planerade reformen av sjukförsäkringen bör sålunda beaktas vid behandlingen av spörsmålen rörande arbetslöshetsförsäkringen.

Vid behandlingen av frågan om ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen måste också förhållandet till de behovsprövade hjälpformerna, främst kontantunderstöden, tillmätas betydelse. En förutsättning för att en frivillig arbetslöshetsförsäkring skall kunna upprätthållas, är givetvis att den lämnar förmåner, som klart överstiger vad som kan erhållas utan avgiftsbetalning.

Utredningen har föreslagit, att daghjälpens maximibelopp, vilket sedan den 1 juli 1950 är 8 kronor, skall höjas till 20 kronor. Landsorganisationen

och De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation har ifrågasatt huruvida ett fixt maximibelopp bör finnas eller om inte överförsäkringsreglerna bör vara den enda maximeringen. Landsorganisationen har emellertid närmast uttalat sig för ett maximerat daghjälpbelopp samt en påbyggnad av det av utredningen föreslagna grundstatsbidraget. Både Landsorganisationen och Samorganisationen har framfört önskemål om en automatisk reglering av bl. a. daghjälpmaximum vid höjning av lönenivån. Statskontoret har föreslagit, att daghjälpens skall maximeras till 15 kronor. För egen del är jag inte beredd att förorda ett avskaffande av det särskilda daghjälpmaximum och inte heller någon automatisk reglering av detta maximum. Dessa spörsmål bör hållas öppna i avbidan på utredningsarbetets slutförande. Det föreslagna maximibeloppet 20 kronor motsvarar om hänsyn toges till löneutvecklingen sedan försäkringens tillkomst nära det ursprungliga maximibeloppet 6 kronor. Jag tillstyrker, att daghjälpens maximibelopp i enlighet med förslaget fastställas till 20 kronor.

Något minimibelopp för daghjälpens synes såsom utredningen anfört inte erforderligt.

Enligt utredningsförslaget skall såväl make- och husföreståndarinnetillägg som barntillägg bibehållas inom arbetslöshetsförsäkring. Tilläggen, som sedan år 1945 utgår med en krona 25 öre resp. en krona per dag föreslås höjda till 2 kronor resp. en krona 50 öre per dag. Svenska arbetsgivareföreningen har hänvisat till att socialförsäkringsutredningen för den samordnade sjuk- och yrkesskadeförsäkringens del inte föreslagit make- eller husföreståndarinnetillägg samt barntillägg endast med en krona för 1—2 barn, 2 kronor för 3—4 barn o. s. v. Föreningen har ansett, att dessa regler bör tillämpas även inom arbetslöshetsförsäkring. Försäkringsinspektionen har ställt sig tveksam till ett bibehållande av make- och husföreståndarinnetillägg inom arbetslöshetsförsäkring. Statskontoret har föreslagit, att nämnda tillägg skall höjas endast till en krona 75 öre samt barntilläggen till en krona 25 öre.

Såsom förut nämnts bör en allmän överensstämmelse de olika socialförsäkringsgrenarna emellan eftersträvas men skiljaktigheter måste tolereras på vissa punkter. En sådan punkt torde familjetilläggen vara. Även vid ett genomförande beträffande sjuk- och yrkesskadeförsäkring av socialförsäkringsutredningens förslag synes starka skäl tala för utredningsförslaget beträffande arbetslöshetsförsäkring. Då daghjälpens belopp är beroende av varje enskild kassas beslut och kassornas förutsättningar är olika med hänsyn till arbetslöshetsrisk m. m. finns i fråga om arbetslöshetsförsäkring ett behov av en garanti för tillräckliga ersättningar åt familjeförsörjarna vilket inte föreligger inom en sjuk- och yrkesskadeförsäkring med den föreslagna utformningen, där sjukpenningen bestäms med hänsyn till den försäkrades beräknade arbetsförtjänst. På grund härav och med hänsyn till kontantunderstöden synes det inte välbetänkt att nu avskaffa något av familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkring. De av utredningen föreslagna beloppen synes böra godtagas.

Vid en jämförelse mellan de maximisättningar som skulle kunna utgå enligt de båda föreliggande förslagen bör beaktas dels att karenstiden är minst sex dagar inom arbetslöshetsförsäkringen men endast tre inom den föreslagna sjuk- och yrkesskadeförsäkringen dels ock att ersättning inom sistnämnda försäkring föreslås utgå för sju dagar per vecka medan inom arbetslöshetsförsäkringen ersättning utgår endast för sex dagar. Den för arbetslöshetsförsäkringen föreslagna maximala daghjälp 20 kronor jämte maketillägg 2 kronor per dag överstiger inte den föreslagna maximala sjukpenningen 20 kronor per dag. Däremot medför de föreslagna bestämmelserna, att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen under vissa förutsättningar kan komma att uppgå till högre belopp än inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringen, varvid dock ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen maximeras genom särskilda överförsäkringsregler.

Beträffande överförsäkringsreglerna har utredningen, som undersöker möjligheten att övergå till överförsäkringsgränser i relation till nettoinkomsten i stället för som f. n. är fallet bruttoinkomsten, inskränkt sig till att såsom ett provisorium föreslå, att maximigränsen 90 % av bruttoinkomsten, vilken nu gäller för familjeförsörjare med mer än två barn, skall avskaffas. Tills vidare skall sålunda enligt förslaget gälla att daghjälp jämte familjetillägg inte får överstiga 60 % av bruttoinkomsten för ensamstående försäkrad eller 80 % av bruttoinkomsten för familjeförsörjare. Utredningen har själv framhållit, att sistnämnda gräns inte är tillfredsställande vid högre inkomster men har ansett, att några olägenheter härav inte behöver befaras under den närmaste tiden. Erinringar mot förslaget i denna del har anförts endast av Svenska arbetsgivareföreningen, som föreslagit, att 80-procentgränsen för familjeförsörjare skall kompletteras med lägre procentgränser vid högre daghjälpbelopp. Med hänsyn till redogörarnas arbete är det emellertid angeläget att ha så få överförsäkringsgränser som möjligt. Utredningens förslag synes kunna godtagas som ett provisorium. Jag förutsätter, att frågan om karenstid vid övergång från sjukförsäkring till arbetslöshetsförsäkring ägnas uppmärksamhet vid det fortsatta utredningsarbetet.

Vad angår finansieringen av arbetslöshetskassornas verksamhet har utredningen till en början berört frågan om särskilda arbetsgivarbidrag till kostnaderna. Enligt utredningens mening är sådana bidrag i och för sig inte otänkbara trots att försäkringen är frivillig. Utredningen anser emellertid, att frågan om dylika bidrag bör behandlas i samband med ett mera allmänt övervägande av olika vägar för socialpolitikens finansiering. Jag delar denna uppfattning och anser sålunda inte frågan om särskilda arbetsgivarbidrag aktuell i förevarande sammanhang.

Utredningen har föreslagit, att kostnaderna för den avsevärda höjning av ersättningsnivån inom arbetslöshetsförsäkringen som befunnits erforderlig skall fördelas mellan staten och de försäkrade. Daghjälpbidraget, som börjar utgå när antalet understödsdagar per årsmedlem i en kassa eller en klass inom en kassa överstiger 3 och som med till en början hastigt stigande pro-

centtal utgår t. o. m. 35 understödda dagar per årsmedlem, föreslås oförändrat. Ej heller i fråga om familjetilläggsbidraget, vilket utgör 75 % av kassans utgifter för familjetillägg, föreslås någon ändring. Statens kostnader för ifrågavarande bidrag ökas emellertid givetvis vid en höjning av daghjälp och familjetillägg. Grundstatsbidraget föreslås höjt från nuvarande 75 öre per daghjälp till högst 5 kronor per daghjälp. Utredningen har — med framhållande av att exakta siffror ej kan anges — beräknat, att förslagen kommer att medföra en höjning av statens andel av understödskostnaderna, räknat på försäkringen som helhet, exempelvis vid 2 understödda dagar per årsmedlem från ca 37 % med nuvarande statsbidrag, till ca 51 %; vid 4 understödda dagar per årsmedlem från ca 52 till ca 62 % och vid 5 understödda dagar per årsmedlem från ca 57 till ca 66 %. För varje enskild kassa eller klass inom kassa skulle förslagens genomförande medföra en ökning av statens andel av understödskostnaderna vid högst 3 understödda dagar per årsmedlem från ca 21 till ca 38 % samt vid exempelvis 5 understödda dagar per årsmedlem från ca 37 till ca 51 %. Mot denna ökning av statens andel av kostnaderna har erinringar framställts av statskontoret och Svenska arbetsgivareföreningen. Kostnaderna för hjälp vid arbetslöshet är emellertid enligt min mening utan tvivel av den arten att de till avsevärd del bör bäras av samhället. Den föreslagna kostnadsfördelningen innebär, att de försäkrade själva enligt utredningens uppskattning ännu vid 3,5 understödda dagar per årsmedlem skall bära ca 41 % av understödskostnaderna, räknat på försäkringen som helhet. Jag vill erinra om att genomsnittliga antalet understödda dagar per årsmedlem inom de erkända arbetslöshetskassorna intet år under perioden 1943—1952 överstigit 3. (Möjligen blir dock antalet understödda dagar högre för år 1953.) Förslaget kan sålunda sägas innebära, att de försäkrade skall svara för minst ca 40 % av understödskostnaderna vid sådan arbetslöshet som förekommit under det senaste årtiondet. Jag vill hänvisa till att enligt socialförsäkringsutredningens förslag, som ligger till grund för det denna dag till lagrådet remitterade förslaget till sjukförsäkringslag, ca 45 % av kostnaderna skall falla på de försäkrade inom den obligatoriska sjukförsäkringen. Slutligen bör framhållas, att statens andel blir avsevärt lägre om man ser till arbetslöshetskassornas inkomster, vilket beror på att en icke obetydlig del av inkomsterna går till fondering. Utredningen har ansett, att frågan om kostnadsfördelningen bör tas upp till ny behandling om fonderingsbehovet i framtiden skulle bli tillgodosett och kassornas inkomstbehov därigenom minska. Under angivna förhållanden synes den föreslagna ökningen av statens kostnadsandel — vilken torde vara en förutsättning för en snabb höjning av ersättningsnivån — kunna godtagas.

Försäkringsinspektionen har i anslutning till ett i direktiven för utredningen åberopat uttalande av 1950 års besparingsutredning ifrågasatt lägre statsbidrag än det föreslagna vid låg arbetslöshet samt högre bidrag vid större arbetslöshet. Försäkringsinspektionen har sålunda ansett det böra

undersökas om inte en finansieringsform som innebär att staten åtar sig rätt väsentligt ökade förpliktelser vid påtaglig arbetslöshet eventuellt skulle medföra sådan minskning i behovet av fondbildning att det bleve möjligt att avsevärt förbättra försäkringsförmånerna också vid ringa arbetslöshet även om statsbidraget vid full sysselsättning skulle bli mindre än det föreslagna. Statsbidragssystemet är emellertid redan nu anordnat så att statsbidraget är lågt vid ringa arbetslöshet men stiger hastigt vid ökande arbetslöshet. Såsom utredningen framhållit har det nuvarande statsbidragssystemet lett till att de flesta kassorna vid arbetslöshet av den storlek som förekommit under senare år erhåller tämligen ringa stöd på grund av att daghjälsbidrag inte utgår förrän antalet understödda dagar per årsmedlem överstiger 3. Flertalet kassor har sålunda under de senaste åren inte erhållit något daghjälsbidrag. Att ge ett ökat statligt stöd sådan utformning att statsbidraget i samma utsträckning som f. n. eller i ännu större utsträckning skulle variera med arbetslösheten synes knappast lämpligt.

Den bästa effekten av ett ökat statligt stöd torde ernås om detta får formen av ett förbättrat grundstatsbidrag. Ett sådant bidrag av den föreslagna storleken ger kassorna möjlighet att omedelbart företa en betydande höjning av daghjälp. Vidare bindes därigenom även kassor med låg arbetslöshetsrisk vid försäkringen. Beträffande dessa kassor föreligger eljest en viss risk för att de skall frigöra sig för att slippa den statliga kontrollen med arbetsförmedlingstvång för arbetslösa medlemmar m. m.

Den av utredningen föreslagna kombinationen av grundstatsbidrag och daghjälsbidrag synes med hänsyn till de olika inverkanse faktorerna väl avvägd.

Landsorganisationen har uttalat sig för att den av utredningen föreslagna skalan för grundstatsbidraget skall byggas på upp till det föreslagna maximibeloppet 20 kronor för daghjälp. Enligt utredningsförslaget skall grundstatsbidraget uppgå till 5 kronor vid en daghjälp av minst 16 kronor 50 öre men sedan inte stiga även om daghjälsbeloppet fastställs till högre belopp. Jag anser mig inte kunna förorda högre grundstatsbidrag än utredningen föreslagit.

Utredningen har inte ansett tillräckligt erfarenhetsunderlag finnas för att föreslå vare sig skärpning eller uppmjukning av de nu inom arbetslöshetsförsäkringen tillämpade fonderingsprinciperna. Någon erinran häremot synes inte kunna göras. Den nuvarande fonderingen — ca 200 miljoner kronor vilket belopp efter genomförande av de föreslagna ersättningshöjningarna beräknas behöva ökas med ca 100 miljoner kronor — synes inte anmärkningsvärt stor för en försäkring av ifrågavarande omfattning.

Utredningen har föreslagit, att medlemsbidraget, som nu utgår med 2—4 kronor per årsmedlem, skall höjas till 3—5 kronor. Samtidigt skall den nuvarande olikheten i reglerna beträffande kassor med veckoavgifter och kassor med månadsavgifter avskaffas. Utredningen har bl. a. framhållit behovet av att redogörarna erhåller sådan ersättning att en fast och kunnig redo-

görarkår erhålles. Förslaget har i ifrågavarande del allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Jag förordar, att förslaget genomföres.

Såsom villkor för att de nya statsbidragsbestämmelserna skall få tillämpas beträffande viss kassa har föreslagits, att kassan skall höja sin egendel av daghjälpn med minst en krona jämfört med daghjälpn vid utgången av år 1952. Tillsynsmyndigheten föreslås dock erhålla befogenhet att efterge kravet på höjning då tillsynsmyndigheten med hänsyn till löneläget för kassans medlemmar eller till kassans ekonomiska ställning finner detta erforderligt. Samorganisationen har föreslagit att ifrågavarande villkor skall utgå eller, om detta inte är möjligt, att tillsynsmyndigheten erhåller direktiv att välvilligt pröva framställningar om dispens. För egen del finner jag det önskvärt, att angivna krav på en insats från de försäkrades sida upprätthålles så långt möjligt är. Endast om utpräglade svårigheter föreligger för en kassa synes kravet böra efterges.

För innevarande budgetår har till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor anvisats ett förslagsanslag av 14 milj. kronor. Arbetsmarknadsstyrelsen har (skr. 22/8 1952) beräknat medelsbehovet under nästa budgetår till 14,7 milj. kronor med nu gällande statsbidragsbestämmelser och under förutsättning att antalet understödda dagar per årsmedlem uppgår till 2,6 eller samma siffra som år 1950. (Motsvarande siffra för 1951 var endast 1,5 och torde för 1952 inte vara så hög som 2,6). Då ett flertal på kostnaderna inverkan faktorer är osäkra är det vanskligt att göra beräkningar av kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen. Statsverkets kostnader vid genomförande av utredningens förslag synes emellertid vid samma arbetslöshet som arbetsmarknadsstyrelsen räknat med och en genomsnittlig daghjälp av ca 12 kronor kunna uppskattas till 27—28 milj. kronor för helt budgetår. På grund av att statsbidraget i regel utbetalas kalenderårsvis i efterskott har utredningen ansett, att anslagsbehovet för nästa budgetår kan begränsas till 20 milj. kronor. Sedan utredningens förslag lades fram har utvecklingen på arbetsmarknaden varit sådan, att det synes sannolikt att antalet understödsdagar per årsmedlem under år 1953 kommer att bli något högre än under 1950. Det är f. n. inte möjligt att bedöma hur stort nämnda antal blir. Vid 3 understödsdagar per årsmedlem kan kostnaderna för statsverket vid bifall till utredningens förslag uppskattas till ca 33 milj. kronor för helt budgetår, vid 3,4 understödda dagar till ca 38 milj. kronor och vid 3,6 understödda dagar till ca 41 milj. kronor, allt under förutsättning att antalet försäkrade uppgår till ca 1 200 000 och att den genomsnittliga daghjälpn är ca 12 kronor. Enligt vad jag inhämtat kan kassorna av tekniska skäl sannolikt som regel inte genomföra höjningen av daghjälpn omedelbart vid nästa budgetårs ingång utan höjningen torde komma att ske successivt under senare hälften av år 1953. Under sådana förhållanden torde anslaget för budgetåret 1953/54 inte behöva anvisas med högre belopp än 20 milj. kronor trots den större arbetslösheten innevarande år. Jag föreslår därför, att för nämnda budgetår till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor anvisas ett förslagsanslag av 20 milj. kronor. ²

Motioner.

Beträffande utformningen av reglerna om villkor för erhållande av försäkringsersättning hemställes i *motionerna I: 440* och *II: 557* att bestämmelserna om karenstid slopas och att daghjälp skall utgå från och med den dag arbetslöshet inträder.

Motionerna *I: 439* och *II: 556* innehålla förslag angående understödstiden, vilket redovisas nedan i samband med finansieringsfrågan.

Rörande finansieringen av arbetslöshetskassornas verksamhet ha i *motionerna I: 439* och *II: 556* föreslagits ändring i propositionens förslag till utformning av grundstatsbidraget och daghjälsbidraget. Motionärerna anföra bland annat:

Statens primära uppgift i syfte att förhindra arbetslöshet bör vara att genom en effektiv finans- och penningpolitik motverka och utjämna de konjunkturskiftningar som näringslivet ofrånkomligen utsättes för. I andra hand kommer de mer direkta samhälleliga ingripandena genom en verksam arbetsförmedling och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder som syftar till att bereda arbetslösa tillfälle till arbete. I anslutning härtill synes samhället genom kontanta understöd böra bidra till det försäkringsskydd mot arbetslöshet som arbetslöshetsförsäkringen är ägnad att ge. Härvid bör man enligt vår uppfattning främst ta sikte på att det statliga bidraget skall utgå efter sådana grunder att arbetslöshetsförsäkringen tillfredsställande fungerar vid en mer påtaglig arbetslöshet. Vid låg arbetslöshet synes kassornas ersättningar huvudsakligen böra finansieras med medlemsavgifter, medan vid längre arbetslöshet staten bör bära den alldeles övervägande delen av kostnaderna. Det allmännas bidrag borde sålunda enligt vår mening utgå efter en mer markerat stigande skala än vad nu föreslagits. I konsekvens härmed skulle statens andel i kostnaderna vid låg arbetslöshet bli förhållandevis mindre, varigenom man skulle undgå de senare årens otillfredsställande förhållanden att staten oaktat full och tidvis överfull sysselsättning måst bidra med högst betydande summor för arbetslöshetsförsäkringen.

Under återopande av dessa synpunkter och den uppfattning departementschefen givit till känna i direktiven för utredningen vill vi förorda att grundstatsbidraget sänkes med förslagsvis omkring en tredjedel och att i stället skalan för daghjälsbidraget justeras uppåt. Skalan synes böra utformas så att bidragsprocenten vid låg arbetslöshet bibehålles vid 3,0 % för att vid maximal arbetslöshet stiga till 80 å 85 %. Vid en arbetslöshet av ungefär den omfattning som kan förutses för budgetåret 1953/54 skulle detta innebära en viss sänkning av statens andel i försäkringskostnaderna medan denna andel vid mer betydande arbetslöshet något skulle ökas.

I motionerna hemställes i denna del, att riksdagen måtte bifalla proposition nr 166 med den ändringen att grundstatsbidraget sänkes med omkring en tredjedel och att skalan för daghjälsbidraget utformas så att statsbidraget stiger från tre procent vid 3,25 understödsdagar per årsmedlem till 80 å 85 procent vid minst 26 understödsdagar.

I samband härmed ha motionärerna upptagit fråga om utsträckning av den i 23 § arbetslöshetskasseförordningen stadgade längsta understödstiden. Motionärerna anföra härom följande.

I enlighet med den principiella uppfattning som uttryckts i det föregående nämligen att ett ökat statsbidrag bör utges vid mer omfattande arbetslöshet vill vi slutligen föreslå att högsta medgivna understödstitid, som nu utgör 156 dagar, må kunna förlängas till 200 dagar när särskilda skäl därtill föreligger. Ett sådant skäl bör anses föreligga när arbetslöshetskassa helt eller till övervägande del utgöres av arbetstagare med å ena sidan relativt sett lägre arbetslöshetsfrekvens men å andra sidan väsentligt längre arbetslöshetsfall än vad som allmänt gäller. Antydda förhållanden torde råda särskilt för vissa grupper av tjänstemän inom industrien.

I överensstämmelse härmed föreslå motionärerna att riksdagen måtte be- myndiga Kungl. Maj:t att genom dispens medgiva att arbetslöshetskassa må kunna utge understöd under högst 200 dagar.

I *motionerna I: 440* och *II: 557* hemställas, såvitt angår finansieringssystemet, att riksdagen med bifall till propositionen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag till sådan förändring av lagen om arbetslöshetsförsäkring, att de försäkringsavgifter, som erlagges av de försäkrade, slopas och att arbetsgivarbidrag införes i deras ställe.

Utskottet.

Sedan den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen år 1935 trädde i verksamhet har rörelsen vuxit till att numera omfatta omkring 1 140 000 försäkrade. Ehuru fortfarande vissa grupper med icke obetydlig arbetslöshetsrisk stå utanför försäkringen innebär den stora omslutningen att goda förutsättningar finnas för att genom försäkringen skapa ett effektivt skydd mot oförvållad arbetslöshet.

Med försäkringsformen äro förenade sådana fördelar, såväl för den enskilde som för samhället, att arbetslöshetsförsäkringen framstår såsom den lämpligaste formen för kontanthjälp vid arbetslöshet. Försäkringen lämnar frihet åt arbetstagaren att själv inom vissa gränser avväga det skydd han behöver. För den arbetslöse måste det vidare vara av stor betydelse att försäkringsersättningen utgives utan behovsprövning. Utredningen har framhållit den samhällsekonomiska betydelse försäkringen har. Inbetalningen av försäkringsavgifter och fondbildningen innebär en icke ringa sparverksamhet och verkar från denna synpunkt konjunkturutjämnande samt, i tider med inflationstendenser, dämpande på inflationen.

Mot bakgrunden av det anförda framstår det som ett viktigt samhällsintresse att understödja den vidare utvecklingen av arbetslöshetsförsäkringen.

I följd av de senare årens utveckling på löne marknaden och beträffande levnadskostnaderna ha de i arbetslöshetskasseförordningen fastslagna ersättningsbeloppen kommit att framstå såsom otillräckliga. Med hänsyn till bland annat de tendenser till ökad arbetslöshet, som under senaste tiden framträtt inom vissa områden av arbetsmarknaden, är en förbättring av ersättningarna påkallad.

I syfte att snabbt skänka arbetslöshetsförsäkringen behövtlig stöd framlägges i propositionen förslag till förbättring av försäkringsersättningarna. Utskottet ser med tillfredsställelse att förbättringarna äro avsedda att komma försäkringen till godo redan under budgetåret 1953/54.

I propositionen föreslås att daghjälpens maximibelopp, som sedan 1 juli 1950 är 8 kronor, höjes till 20 kronor. Vid utarbetande av förslaget till höjning av daghjälpnivån har såsom en allmän målsättning för arbetslöshetsförsäkringen uppställts önskemålet att försäkringen skall lämna en kompensation för inkomstbortfallet, som, bortsett från karenstiden, icke understiger 50 procent av nettoinkomsten (bruttoinkomsten med avdrag för skatt). För att en sådan kompensationsgrad skall uppnås bör en arbetstagare med en årsinkomst av 12 000 kronor (bruttodagsinkomst ca 43 kronor vid 280 arbetsdagar) kunna påräkna en daghjälp av omkring 16 kronor. Det föreslagna högsta daghjälpbeloppet, 20 kronor, torde giva kompensation med omkring 60 procent av nettoinkomsten vid en dagsinkomst av 45 kronor och en årsinkomst av 12 600—13 500 kronor (280—300 arbetsdagar). Utskottet anser den föreslagna höjningen av maximigränsen väl motiverad med hänsyn bland annat till nuvarande allmänna löneläge. Det är att vänta att arbetslöshetskassorna i allmänhet icke omedelbart komma att fastställa så stora daghjälpbelopp som 20 kronor, och den föreslagna maximeringen innebär följaktligen att viss marginal kommer att finnas för senare höjningar inom kassorna. Med hänsyn härtill synas några betänkligheter icke kunna hysas mot att tills vidare fixera daghjälpens översta gräns till visst belopp. De nuvarande bestämmelserna om daghjälpens minsta belopp kunna, såsom föreslagits, utgå.

Beträffande familjetilläggen föreslås att make- och husföreståndarinnettillägget höjes från nuvarande en krona 25 öre till två kronor och att barn-tillägget höjes från nuvarande en krona till en krona 50 öre. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen anfört om önskvärdheten av familjetilläggen inom arbetslöshetsförsäkringen. Därest man bibehåller den nuvarande utformningen av försäkringen torde icke kunna undvaras den garanti för tillfredsställande ersättningar åt familjeförsörjare, som ifrågavarande tillägg erbjuder. Den föreslagna höjningen bör godtagas.

I samband med att förslaget om höjning av försäkringsersättningarna framlagts har viss revision av överförsäkringsreglerna visat sig nödvändig. Den nuvarande gränsen för det sammanlagda beloppet av daghjälp och familjetillägg till familjeförsörjare med fler än två barn, 90 procent, utgör icke längre tillräckligt skydd mot överförsäkring. Frågan om hur överförsäkringsgränsen bör bestämmas för att i skilda inkomstlägen medgiva en rättvis avvägning av ersättningsbeloppen har inte slutförbehandlats av utredningen. I avvaktan på att utredningen slutför arbetet härmed föreslås såsom en provisorisk lösning att 90-procentgränsen avskaffas, medan överförsäkringsgränserna i övrigt tills vidare behållas. I fortsättningen skulle alltså ersättning från arbetslöshetsförsäkringen för familjeförsörjare få uppgå till högst 80 procent och för annan till högst 60 procent av arbetsförtjänsten.

Ehuru icke heller 80-procentgränsen kan anses i alla lägen på ett tillfredsställande sätt skydda mot överförsäkring, synes dock det föreslagna provisoriet kunna godtagas under en begränsad övergångsperiod. Utskottet vill understryka vikten av att detta problem snabbt bringas till lösning. Härvid måste givetvis beaktas, jämte rättvisekraven, att understödsnivån icke får medgivas stiga därhän att den motverkar den arbetslöses villighet att söka och taga arbete.

I motionerna I: 439 och II: 556 har föreslagits att den längsta tid, varunder daghjälp må utgå till försäkrad, 156 dagar, efter dispens skall kunna utsträckas till 200 dagar. För vissa arbetstagargrupper med låg arbetslöshetsfrekvens men förhållandevis långa arbetslöshetstider skulle en sådan utvidgning av försäkringsskyddet vara betydelsefull. Svårigheterna att vid omfattande arbetslöshet på kort tid få i gång erforderliga beredskapsarbeten tala också för den föreslagna förlängningen. Understödstidens lämpligaste begränsning tillhör emellertid de frågor, till vilka utredningen ännu icke tagit slutgiltigt ståndpunkt. Utredningens resultat torde därför böra avvaktas innan riksdagen tager ställning till ifrågakommande spörsmål.

Även det i motionerna I: 440 och II: 557 upptagna problemet om karenstidens utformning tillhör de frågor, som ännu icke slutbehandlats av utredningen. Utskottet kan därför icke på detta stadium förorda att riksdagen tar upp frågan till saklig prövning.

Beträffande finansieringen av förbättringarna har utskottet att i första hand taga ställning till det i motionerna I: 440 och II: 557 framförda förslaget att kassamedlemmarnas försäkringsavgifter slopas och att arbetsgivarbidrag införas i deras ställe. Att avskaffa de försäkrades bidrag till försäkringen kan med den nuvarande försäkringens uppbyggnad ej ifrågakomma. Förutom den ekonomiska betydelse, som avgifterna ha, torde deras borttagande icke kunna förenas med den nuvarande friheten för kassamedlemmarna att välja daghjälpklass. Vad gäller införandet av arbetsgivarbidrag delar utskottet departementschefens uppfattning att frågan härom bör behandlas i samband med ett mera allmänt övervägande av olika vägar för socialpolitikens finansiering.

De kostnader, som förbättringen av försäkringsersättningarna föra med sig, böra fördelas mellan staten och de försäkrade. Utskottet anser att statens medverkan vid bestridandet av kostnaderna för de förbättrade förmånerna bör ske genom förbättring av grundstatsbidraget. Propositionens förslag innebär en höjning av detta bidrag från nuvarande 75 öre per daghjälp till ett grundbelopp av 2 kronor 25 öre vid en daghjälp av 5 kronor 50 öre jämte ett tilläggsbelopp av 25 öre för varje hel krona, varmed daghjälpens överstiger 5 kronor 50 öre. Grundstatsbidraget föreslås dock maximerat till 5 kronor. Vid daghjälpbelopp understigande 5 kronor 50 öre föreslås bidraget skola utgå med 40 procent av det fastställda beloppet.

Daghjälpbidraget och familjetilläggsbidraget föreslås skola utgå efter oförändrade grunder. Genom att dessa bidrag kunna komma att avse högre

understödsbelopp än tidigare ökas i motsvarande mån statens andel i kostnaderna.

Utskottet kan icke biträda det i motionerna I: 439 och II: 556 ställda förslaget att öka den nuvarande progressiviteten hos daghjälpbidraget och samtidigt sänka det föreslagna grundstatsbidraget. Med daghjälpbidragets konstruktion har avsetts att reglera statsbidragssystemet så att statens ekonomiska hjälp blir förhållandevis större vid omfattande arbetslöshet än vid ringa arbetslöshet. Motionärerna avse att förstärka statsbidraget vid mer omfattande arbetslöshet. Det saknas emellertid tillräckliga erfarenheter av de praktiska verkningarna av det nuvarande systemet för att man nu skall överväga en omreglering av bidraget.

Beträffande statsbidraget till kassornas förvaltningskostnader föreslås i propositionen en viss höjning av medlemsbidraget samt att kassor med månadsavgifter jämställas med kassor, där veckoavgifter upptagas. Av den verkställda utredningen framgår, att förvaltningskostnaderna per medlem under tiden 1938—1951 stigit, för kassor med högst 10 000 medlemmar med i genomsnitt 23 procent, för kassor i storleksordningen 10 000—25 000 medlemmar med 48 procent och för de större kassorna med 24 procent. Med hänsyn härtill finner utskottet det rimligt att nu höja medlemsbidraget för de skilda grupperna arbetslöshetskassor till respektive fem, fyra och tre kronor per årsmedlem. Mot förslaget i övrigt har utskottet ingen anledning till erinran.

Utskottet godtäger förslaget att i övergångsbestämmelserna rörande ändringen i statsbidragsförordningen såsom villkor för att arbetslöshetskassa skall äga åtnjuta det högre grundstatsbidraget uppställa att kassan höjer sin egendel av daghjälpmedlet med minst en krona jämfört med utgången av år 1952. Utskottet ansluter sig till de synpunkter departementschefen anfört rörande utnyttjandet av den möjlighet till dispens från villkoret, som bestämmelsen medger.

Vad gäller anslagsbehovet för budgetåret 1953/54 synes intet vara att erinra mot den utredning som i propositionen redovisats till stöd för anslagsäskandet om 20 000 000 kronor.

Arbetslöshetskassornas rapporteringsskyldighet till tillsynsmyndigheten.

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har den 17 januari 1952 avlämnat förslag till viss ändring i dels förordningen om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor, dels kungörelsen angående övervakandet av sådana kassor i syfte att möjliggöra införandet av varannanmånadsrapportering inom arbetslöshetskassorna. Utredningen har funnit, att ett genomförande av rapportering varannan i stället för varje månad skulle medföra betydande arbetslättning för såväl de lokala redogörarna inom arbetslöshets-

kassorna som för kassornas huvudkontor. Några allvarigare olägenheter befaras inte till följd av ändringen. Statsbidragets storlek skulle enligt vad utredningen funnit påverkas endast obetydligt. För att möjliggöra tillfredsställande kontroll från tillsynsmyndighetens sida har utredningen emellertid föreslagit, att tillsynsmyndigheten erhåller befogenhet att avgöra, huruvida varannanmånadsrapporteringen skall frångås för en eller flera kassor och rapportskyldighet för varje månad återinföras. Tillsynsmyndigheten bör vidare enligt förslaget äga bestämma, när rapport skall insändas.

Över utredningens förslag har statskontoret, riksräkenskapsverket, arbetsmarknadsstyrelsen och De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation avgivit *utlåtande*. Samtliga tillstyrker förslaget.

Departementschefen.

Den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen är i hög grad beroende av de lokala redogörarnas insatser. Deras arbete inom försäkringen, som i stor utsträckning utföres vid sidan av arbetet inom produktionen, är omfattande och tidsödande. Som framhållits av utredningen, har arbetslöshetskassorna stora svårigheter att erhålla och behålla redogörare, vilket måste vara till skada för hela försäkringen. Jag finner det därför angeläget, att allt göres för att underlätta redogörarnas arbete. Införandet av varannanmånadsrapportering skulle innebära en betydande lättnad för såväl redogörarna som kassornas huvudkontor. Då den verkställda utredningen visar, att kostnaderna för statsverket i stort sett blir desamma bör det hinder mot införandet av varannanmånadsrapportering, som f. n. finnes i statsbidragsförordningen, undanröjas. Jag tillstyrker därför de av utredningen i detta syfte föreslagna ändringarna i statsbidragsförordningen.

Utskottet.

Förslag om förenkling av kassornas redovisning till tillsynsmyndigheten behandlades år 1951 av riksdagen. Förslaget, som bland annat innebar att kassorna skulle insända rapporter över sin verksamhet varannan i stället för varje månad, övervägdes av andra lagutskottet, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 22 fann att det föreslagna systemet med rapportering endast varannan månad skulle komma att innebära en avsevärd arbetsbesparing såväl för arbetslöshetskassornas huvudkontor som för de lokala redogörarna. Några invändningar mot den föreslagna omläggningen ur statsbidragssynpunkt eller eljest ansågos icke heller kunna göras. Med hänsyn till den då förestående översynen av statsbidragsbestämmelserna beslöt riksdagen på förslag av utskottet att hos Kungl. Maj:t anhålla att ifrågavarande önskemål måtte tagas under övervägande vid den planerade översynen.

Det i propositionen framlagda förslaget överensstämmer med det av riksdagen tidigare behandlade, och utskottet tillstyrker den nu föreslagna ändringen.

Förlängning av viss garanti åt Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa.

Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa erhöll 1948 för tiden 1 januari samma år—31 december 1953 en statlig garanti om 2 000 000 kronor. Garantien motiverades av de särskilda svårigheter, som på grund av arbetsförhållandena inom sjöfolksyrket mötte för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen inom detta yrke och behovet av stöd utöver det vanliga statsbidraget under en övergångsperiod.

Såsom förutsättning för den statliga garantien uppställdes bland annat, att de av kassan lämnade försäkringsförmånerna inte översteg ett daghjälpbelopp av 5 kronor 25 öre ävensom att daghjälp inte lämnades för mer än 120 dagar per tolv månadersperiod. Hinder mötte däremot inte mot att försäkringsförmånerna inom den sålunda givna ramen eventuellt förbättrades i den utsträckning tillsynsmyndigheten funne anledning medgiva. Sedan garantien beviljades har daghjälpbeloppet höjts till 7 kronor per dag. Här emot svarar en verkställd ökning av veckoavgiften från 55 till 80 öre.

Garantien har inte till någon del tagits i anspråk.

I skrivelse den 24 september 1952 har *Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa* anhållit om förlängning av försäkringsgarantien under ytterligare en sexårsperiod. I skrivelsen har närmare redogjorts för kassans verksamhet och övriga förhållanden. För att utan tidsutdräkt kunna höja daghjälpbeloppet till dess realvärde före penningvärdets fall hemställer kassan, att den tidigare garantien åt kassan om högst 2 000 000 kronor måtte förlängas för tiden 1 januari 1954—31 december 1959, dock räknat med utgångspunkt från kassans fondbehållning den 31 december 1953.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker den gjorda framställningen men föreslår, att garantin fastställs att gälla med utgångspunkt från fondens storlek den 31 december 1952 och för de daghjälpbelopp, som tillsynsmyndigheten framdeles kan komma att genom registrering godkänna.

Departementschefen.

Det ekonomiska läget för sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa synes ha förbättrats sedan år 1948, då beslut om nu ifrågavarande garanti fattades. Enligt vad jag inhämtat uppgick fondbehållningen per medlem vid utgången av år 1951 till 94: 93 kronor medan motsvarande belopp vid utgången av 1947 var 46: 73 kronor. Den genomsnittliga fondbehållningen per medlem i samtliga erkända arbetslöshetskassor utgjorde emellertid vid utgången av 1951 159: 62 kronor, varför sjöfolkskassan fortfarande måste anses relativt ogynnsamt ställd. Med hänsyn till de speciella förhållandena inom sjöfolksyrket föreligger vidare fortfarande svårigheter för kassans verksamhet, vilka knappast har motsvarighet inom andra fack. Bl. a. må nämnas, att antalet inbetalda avgifter per medlem och år inte är lika stort inom sjöfolkskassan som inom de flesta andra kassor. Med hänsyn till dessa omständigheter och till det i tidigare sammanhang behandlade behovet av en betydande höjning av ersättningsnivån inom arbetslöshetsförsäkringen, vilket behov inte är

minst utpräglad för sjöfolkets del, synes en alltför svår belastning på kassan vara att befara, om garantien nu avvecklas. Jag förordar därför, att garantien i enlighet med förslaget förlänges att gälla under ytterligare sex år fr. o. m. år 1954. Villkoren för garantien bör vara oförändrade, dock att densamma i enlighet med arbetsmarknadsstyrelsens förslag bör räknas med utgångspunkt från fondens storlek den 31 december 1952 och för de daghjälpbelopp, som tillsynsmyndigheten framdeles kan komma att godkänna.

Utskottet.

Utskottet har intet att erinra mot att garantien till Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa förlänges under ytterligare sex år från och med år 1954. Såsom föreslås bör garantien gälla med utgångspunkt från fondens storlek den 31 december 1952 och för de daghjälpbelopp, som tillsynsmyndigheten framdeles kan komma att godkänna.

Kontantunderstöden.

Bestämmelser beträffande kontantunderstödsverksamheten finnes meddelade i kungörelsen den 27 maj 1949, nr 278, angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (arbetslöshetskungörelsen). I denna regleras dock ej understödsbeloppen.

Kontantunderstöden består av dels dagunderstöd (grundbelopp, make-tillägg och barntillägg) dels hyreshjälp. Dagunderstödet grundbelopp är dyrortsgraderat, och landets kommuner är indelade i tre grupper. Härvid tillämpas i huvudsak den ortsgruppsindelning enligt 1935 års folkpensioneringslag, som gällde vid lagens upphörande den 31 december 1947.

Kungl. Maj:t har den 30 januari 1953 — i avhidan på prövning av det av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen avgivna, i det föregående behandlade förslaget angående vissa förbättringar av ersättningarna inom den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen — medgivit en provisorisk höjning av kontantunderstöden fr. o. m. den 1 februari 1953, varvid följande maximitbelopp fastställts.

Dagunderstöd (kronor per dag):

Ortsgrupp	Grundbelopp	Maketillägg	Barntillägg
I	5: —	1: 25	1: —
II	5: 25	1: 25	1: —
III	5: 50	1: 25	1: —

Hyreshjälp (kronor per månad):

Ortsgrupp	Ensamstående	Familjeförsörjare
I	30	60
II	45	90
III	65	135
Göteborg, Malmö och Hälsingborg....	75	150
Stockholm	100	175

1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen har i samband med sitt förut behandlade förslag beträffande ersättningarna inom arbetslöshetsförsäkringen erinrat, att enligt socialvårdskommitténs förslag kontantunderstöden skall avskaffas som särskild hjälpform och den behovsprövade hjälpen vid arbetslöshet lämnas i form av socialhjälp. Utredningen utgår ifrån att detta förslag i varje fall inte kommer att genomföras inom den närmaste framtiden. Bortsett från möjligheten för kommunerna att vid arbetslöshet lämna fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen skulle då kontantunderstöden vara den kontanthjälp, som vid sidan av försäkringen står till förfogande vid arbetslöshet.

Utredningen har upptagit frågan om förhållandet mellan försäkringen och kontantunderstöden. Utredningen har inte funnit det möjligt att föreslå någon genom ett visst procenttal fixerad relation mellan försäkringsersättningar och kontantunderstöd. Även vid bifall till utredningens förslag beträffande försäkringsersättningarna bör man räkna med att marginalen mellan dessa ersättningar och kontantunderstöden ibland kan bli knapp. Under sådana förhållanden är det enligt utredningens mening av vikt att villkoren för erhållande av kontantunderstöd i möjligaste mån anpassas efter försäkringens villkor. Härvid bör emellertid skillnad göras mellan utförsäkrade kassamedlemmar å ena sidan samt övriga arbetslösa å andra sidan. I fråga om arbetslösa tillhörande grupper, som enligt nuvarande eller framdeles eventuellt ändrade bestämmelser har möjlighet att ansluta sig till försäkringen men underlåter att göra detta för att slippa avgifterna, är det däremot angeläget att utpräglad återhållsamhet iakttages vid utlämnande av kontantunderstöd. Försäkringens regler om karenstid, överförsäkringsregler, säsongrestriktioner m. m. bör beaktas så att inte kontantunderstöden blir fördelaktigare än försäkringsersättningarna. Nu gällande bestämmelser bör, anför utredningen, ses över med beaktande av denna synpunkt. Som exempel på en bestämmelse, som bör ändras, nämner utredningen den nuvarande föreskriften om maximering av kontantunderstödet i förhållande till arbetsinkomsten. Enligt denna bestämmelse kan kontantunderstödet tillåtas stiga till bruttolönens belopp, medan försäkringsersättningen maximeras till 60 % av bruttolönen för ensamstående.

Utredningen har slutligen anfört, att målet givetvis bör vara att försäkringsersättningarna bringas upp till sådan nivå att tillskott i form av kontantunderstöd inte erfordras. Intill dess att så skett bör dock den nuvarande möjligheten för försäkrade att få hyreshjälp bibehållas.

Remissbehandlingen av styrelsens förslag är ännu inte avslutad.

Departementschefen.

Såsom utredningen anfört bör man tills vidare utgå ifrån att kontantunderstöden bör bestå som en särskild hjälpform avsedd för arbetslösa vilka är i behov av kontanthjälp men inte erhåller sådan genom arbetslöshetsförsäkringen, vare sig detta beror på att vederbörande inte är anslutna till

försäkringen eller på att de är utförsäkrade. Otvivelaktigt är det av vikt att en inte alltför liten marginal finnes mellan ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen och kontantunderstöden. Vid bifall till de av mig i det föregående tillstyrkta förslagen synes förutsättningar för upprätthållande av en sådan skillnad i flertalet fall kunna påräknas. Den omständigheten att försäkringsersättningarna varit så låga har under senare år hindrat en i och för sig motiverad höjning av kontantunderstöden. Av samma anledning har frågan om dyrortsgraderingen av kontantunderstöden, vilken fråga vid upprepade tillfällen uppmärksammats av riksdagen, inte kunnat upptagas till omprövning. Dåvarande chefen för socialdepartementet anförde vid anmälan av anslagsbehovet till arbetslöshetsbekämpande åtgärder för budgetåret 1951/52 (prop. 1951: 152 s. 17), att frågan om en höjning av kontantunderstöden med hänsyn till den ringa arbetslösheten syntes kunna utan större praktisk olägenhet anstå tills vidare. Om kontantunderstödsverksamheten till följd av ökad arbetslöshet fick en betydande omfattning under budgetåret 1951/52 borde Kungl. Maj:t dock kunna medge en höjning av beloppen. Vid behandlingen av motsvarande anslag för innevarande budgetår berördes frågan inte. Vid anmälan av 1953 års statsverksproposition (V ht s. 126) anförde jag emellertid, att det var min avsikt att senare ta upp frågan om en provisorisk höjning av understödsbeloppen. Då antalet arbetslösa i behov av kontantunderstöd under vintern 1952—1953 ökats avsevärt har jag sedermera ansett en dylik provisorisk höjning erforderlig. De nya maximibestämmelserna har redovisats i det föregående.

Om riksdagen bifaller de beträffande arbetslöshetsförsäkringen framlagda förslagen kan ytterligare någon höjning av maximibeloppen för kontantunderstöden övervägas. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva denna fråga. De spörsmål om en mera detaljerad anpassning av villkoren för kontantunderstöd efter försäkringens villkor som aktualiserats av 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen är jag inte beredd att f. n. ta ställning till.

Motioner.

I *motionen II: 558* uppehålla sig motionärerna vid problemet om förhållandet mellan försäkringsersättningen och kontantunderstöden samt framhålla såsom angeläget, att riksdagen vid behandlingen av propositionen tillkännager den uppfattningen att den översyn av reglerna för kontantunderstödsverksamheten, som 1951 års utredning om arbetslöshetsförsäkringen föreslagit, bör komma till stånd utan dröjsmål. Motionärerna hemställa, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte beakta vad i motionen anförts.

I *motionen I: 44* uttala motionärerna att arbetslöshetsförsäkringen, som i huvudsak bestrides genom avgifter från arbetarna, bör avskaffas eller också bibehållas enbart till tjänst för dem, som verkligen frivilligt med hjälp av egna medel vill skaffa sig förmåner utöver den arbetslöshetshjälp, som bör utgå med samma belopp till alla.

Vad som i första hand borde reformeras vore alltså de nuvarande bestämmelserna om kontantunderstöd till icke försäkrade eller till »utförsäkrade» arbetslösa. De som nu med hjälp främst av egna medel försäkrats mot arbetslöshet borde befrias från de utgifter detta medför för såväl dem själva som deras fackliga organisationer och ändå tillförsäkras bättre förmåner än vad försäkringarna för närvarande ger.

Motionärerna ha i motionen lagt fram vissa riktlinjer för en reform rörande kontantunderstödsverksamheten samt hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring av förordningen angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet, som i motionen framförts.

Utskottet.

Frågan om den lämpligaste utformningen av arbetslöshetsförordningen kan icke bedömas utan samtidig kännedom om riktlinjerna för den fortsatta kontantunderstödsverksamheten enligt arbetslöshetskungörelsen. För att arbetslöshetsförsäkringen skall vinna önskvärd omfattning fordras helt naturligt att den bjuder förmåner, som äro bättre än de, som erhållas utan avgiftsbetalning. Utskottet hyser den uppfattningen att mellan arbetslöshetsförsäkringens understödsnivå och kontantunderstöden ständigt måste finnas en tydlig skillnad till förmån för de försäkrade för att försäkringen icke skall riskera förlora i effektivitet.

Kontantunderstöden böra därför avvägas med hänsyn till försäkringens förmåner. Härvid böra beaktas försäkringens regler om karenstid, överförsäkringsregler, säsongrestriktioner m. m. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t med beaktande av nu anförda synpunkter ägnar problemen rörande förhållandet mellan försäkringen och kontantunderstöden fortsatt uppmärksamhet.

Med den grundsyn utskottet har på frågan om samhällets åtgärder för försörjningen av de oförvällat arbetslösa kan utskottet icke ansluta sig till de riktlinjer, som i motionen I: 44 uppdragits för kontantunderstödsverksamheten och vilka förutsätta att arbetslöshetsförsäkringen i dess nuvarande utformning avskaffas.

Utskottets hemställan.

På grund av vad utskottet ovan anført får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 439 och II: 556, såvitt de avse statsbidragsreglerna, antaga de genom propositionen framlagda förslagen till

1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor, samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor;

B. att riksdagen måtte besluta, att statsverket skall för tiden 1 januari 1954—31 december 1959, under de förutsättningar och på de villkor som i propositionen föreslagits, lämna Sjöfolkets erkända arbetslöshetskassa särskilda bidrag med ett sammanlagt belopp av högst 2 000 000 kronor;

C. att riksdagen måtte för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln till *Bidrag till erkända arbetslöshetskassor* anvisa ett förslagsanslag av 20 000 000 kronor;

D. att motionerna I: 439 och II: 556, såvitt angår understödstens längd, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 440 och II: 557 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

F. att motionen I: 44 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt

G. att motionen II: 558 måtte anses besvarad genom vad utskottet i motiveringen anförte.

Stockholm den 23 april 1953.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från statsutskottet: herrar Karlsson, Gustaf*, Bergh, Bergman, Onsjö, Persson i Växjö* och Gustafsson i Skellefteå;

från andra lagutskottet: herrar Norman, Sten, Bengtson*, fru Johansson i Norrköping, herr Hagård och fru Sandström.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Bergh* och *Hagård*, vilka — under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 439 av herr Svärd m. fl. och II: 556 av herr Nilsson i Svalöv samt under förmälan att motionärernas förslag skulle innebära en besparing för budgetåret 1953/54 av anslaget till bidrag till erkända ar-

betslöshetskassor med omkring 3 000 000 kronor — ansett att utskottet under A. bort hemställa, att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda förslagen till

1) förordning angående ändrad lydelse av 20 § 1 och 2 mom. förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor, samt

2) förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor med den ändring att

dels 2 § erhåller följande lydelse:

Grundstatsbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan i andra stycket sägs, för varje dag, för vilken daghjälp utgivits, med *dels* ett grundbelopp av en krona 50 öre vid en daghjälp av fem kronor, *dels* ock ett tilläggsbelopp av 15 öre för varje hel krona, varmed daghjälpens överstiger fem kronor; dock må grundstatsbidraget ej i något fall uppgå till högre belopp än tre kronor 30 öre för varje understödsdag.

Har daghjälpens fastställts till lägre belopp än fem kronor, skall grundstatsbidraget utgå med 30 procent av det fastställda beloppet.

Daghjälpsbidrag utgår — — — särskilda bestämmelser.

Familjetilläggsbidrag utgår — — — under året.

dels ock den som bilaga till förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor fogade tabellen ändras på sätt nedan angives.

Antal understödda dagar per medlem	Daghjälpsbidragets storlek i procent av hela kostnaden för understöd vid olika antal understödda dagar per medlem	Antal understödda dagar per medlem	Daghjälpsbidragets storlek i procent av hela kostnaden för understöd vid olika antal understödda dagar per medlem	Antal understödda dagar per medlem	Daghjälpsbidragets storlek i procent av hela kostnaden för understöd vid olika antal understödda dagar per medlem
0—3	0,0	6	36,7	17	78,1
3,25	4,0	7	44,2	18	79,6
3,50	7,8	8	50,4	19	80,9
3,75	11,4	9	55,7	20	82,0
4	14,8	10	60,2	21	82,9
4,25	18,2	11	64,0	22	83,6
4,50	21,4	12	67,2	23	84,2
4,75	24,4	13	70,0	24	84,6
5	27,2	14	72,4	25	84,8
5,25	29,8	15	74,5	26—35	85,0
5,50	32,2	16	76,4		

Särskilda bestämmelser: — — — överstiger 35.